

part en *falci*, en part en *falzia*: la pronúncia de *-yl-* com a *y* és normal a totes les Illes i una meitat del cat. or., i a la resta del territori sol produir-se molt generalment, per dissimilació, en tots els mots on hi ha una altra lateral (*llentia*, *paiola*, *fuïola*, *les ceies*, *maiol*, *maial*, etc.); quant a la *-z-* (que ja té molta menys extensió en aquest mot)⁵ s'explica per la mateixa influència de derivació analògica que ha obrat en *fauzeta* i *fauzella* (veg. supra i després) —emmotellades al patró derivatiu de *bes/besada*, *polç/polzada*, etc.— i en alguns per confusió amb la planta *falzia* (per a la qual veg. *FALGUERA*), on la *-z-* és normal segons fonètica i etimologia.

Ja tenim *falci* el 1575 en OPou, el qual ho escriu, naturalment, amb *-ç-*: «*falci*: *falcula*, *cypselus*» (ThPu., 45); en el DT.O. «*falsia*: *apus*, *cypselus*, *falcula*, 1647, i també Lacav. l'anteposa a *falzia* (que admet com a variant). En el P. Val. les dades de Sanelo «*falci*: *vencejo*, *avcilla*» (76v); «*falci*: *honcejo*, *ave*» (II, 23) són valuoses quant a la *ç*, tractant-se del parlar no apitxat de Xàtiva; i també en Lamarca hem d'interpretar l'oposició que fa entre «*falci* (*ave*): *vencejo*» i «*falsia* (planta): *culantrillo*» en el sentit que pronuncia aquell amb *s* i aquest amb *z*; eiv. «*falsia*: *vencejo*». Els escriptors moderns, independents de dictadures lingüístiques, rebutgen la *z*: Coromines escriví *falci* en diversos obres; Pons i Mass.: «no mou més xibarri un vol de *falsies* al anar a jòc que'l que aixecàvem nosaltres corrent y xisclant» (*Colla del C.* II, 19).

Falsi a les Borges Bl. (BDLC VI, 71) i així o sentit a la Torre de l'Espanyol (1935); GaGirona assenyala *falci* en una munió de pobles de l'Alt i Baix Maestrat, Herbés, Rib. d'Ebre, dissim. *falci* a Morella i Vistabella, *falsia* Pna. (1965), Benasc «hasta çugo no vinran les *falsilles*» (ex. de Ferraz, 60); veg. encara Grieria (*ALCat.*, 796, i *Bol. de Dial. Esp.* xxxi, 43ss.). *Falci* a l'aragonès de Binèfar (*Coll. Alt.*), Gista i Bielsa *falci* (BDC xxiv, 170); mentre que hi ha un altre sufix equivalent a Torla, *falçins* (1965), a Ansó *valcino*, b. arag. *falci* (Borao).

L'etimologia es comprova per denominacions paral·leles en llengües veïnes: Tolosa, Tarn, Carci *faoucil* «martinet, espècie d'hirondelle» (Visner, Gary, Lescale), fr. dial. *faucille* (Rolland, *Faune Pop.* II, 325), gr. *δρεπανίς* 'Cypselus Apus' (> roms. *drepneá*), pròpiament diminutiu de *δρεπανον* 'dall, podadora'; i, en fi, el cast. *vencejo*, que és alteració de *bocejo*, com vaig demostrar detingudament en el DCEC.

Hi ha algunes formes alterades per etimologia popular, relacionable amb la sofrerta pel cast. *vencejo* (potser el mateix *vencill*/cast. *vencejo*, lligam torçat amb el qual, per tant, no deixa d'haver-hi alguna analogia de forma), car també en català trobem formes amb *v-*: men. *vinjolita* (Alaior, 1964), *vinjola* i *vinjolita* a Ciutadella (Moll, *Misc. Alc.*, 459), on la *j* < *ç* i *-ita* semblen denunciar procedència moss., potser *FALCIOLA*, *-CIOLATA*, imela);⁶ i acostant-se més a la forma comuna, mall. *valzia* (*velsia*, JMBoyer, *Not. Isl. Mall.*, 1834, p. 20), «resalta es girar de ses *valzies* a l'entorn de ses

timbes llunyedanes, que sembla acompanyar es rítmic batre de la mar», Arx. Ll. Salvador (p. 143), *Alguer vargia* (BDLC VII, 122). A Tremp *repassilla* (*ALCM*, amb «explicació» sense solta) deformació d'un intensiu dissimilat *re-fa(l)ci*, per influència de *re-passar*, *falçilles* primaverenques, després d'eliminar la *-l-* per dissimilació.

DERIV.: *Falçillot* (Carles Riba) o *falciot*, que és la forma més usual a Barcelona (la que m'és familiar, i la que Fontserè reclamava per al DOrt. c. 1925); *falciot* en la novel·la segarrenca de Pons i Mass. (*DBal.*); J. G. M. (1935) sentia *franzillot* a Alcoi i a Alacant, i jo vaig anotar *frenzelòts* a Callosa (1963), amb repercussió de líquida i dissim. *ll* > *n*.

Falçó [doc. de 1458; *fauçó*, *VidesR* supra], avui especialment usual en mall., val. i cat. occ.: mall. pronuncien *fauçó* (BDLC VII, 331), a Sóller sento *fuçó* (1953), semblant però distint de la *fauçéla* (BDLC ib., que també em donen a Sóller com a *fauséla*, però com a propi de pobles veïns, si bé desusada allí). *Fauszon* glossant el ll. *culiellus*, i el mossàr. *manari*, en *RMa*. A Torrent de l'Horta hi ha la *Font del Falçó*, així dita perquè un guarda la féu cavant amb un *falsó* (1962). A Benissa *asfalsó* és una eina usada per a la verema (JJCardona Ivars, «La Marina», 28-IX-63). *Falcer* 'segador' (Esterrí, *ALCM*); del qual deu ser mer diminutiu afectiu: «no degolleu tants catalans, a soles / fins que vejau regar la sanch, per *goles*, / dels *falçrets* que donen colp de broca» en el poeta Pero Martínez de c. 1450.⁷ *Falçada*. *Falçat*. *Falcejar*. *Falci*. *Falció*.

Del nom del juriconsult *Falcidius*, derivat onomàstic romà de *falx*, es prengué com a terme de dret civil el nom de la legítima *falcidia* [1538; *DAmén.*, Febr.-Card.].

Falcat, 'manat d'espigues, etc.' (men., mj. S. XVIII): «un missé de Mahó es escrigué un *falcat* de cançons a favor de que a Mahó li pertocava esser la capital» (JVi-vó, 1715-80, en Camps Merc., *Folkl. Men.* I, 199), «de cop i volta se trobaren batuts i trepitjats per un *falcat* de moros que, obedients a son jove patró, se'n duieren sa Nuvía ---» (id., id. II, 64); també val.: «*falcat de herba*: el manajo de yerba que coge en la mano», que Sanelo havia sentit en la seva comarca (a Pamis II, 24); i *DAG.* com a val. (mal entès com *falçat*), però també en el Maestrat: «lo que se talla de blat, ab un colp de falç, en la sega», que GaGirona recull a Benasal i a Aragó.

Es tracta d'un derivat participial del llatí vg. **FALCARE* 'tallar amb la falç o la dalla', d'on el fr. *faucher* 'dallar' (*REW*, 3153). Més s'estén encara el fem. *falçada*: en una cançó pop. recollida en el Vallespir: «am fortas cadenas - per lligà 'l Senyor, / corona d'espines - *falçada* de joncs / y una creu ---», MilàF (*Romllo.*, 13.17, versió recollida a Arles, i també n'hi ha 8 del Princ., que almenys en part convien aquest mot); mall. 'cop de falç' (*Vocab.* dels segadors de Lluçmajor, *BDLC* XIV, 207); «lliga bé 's primer manat, / si vols fer bona *falçada*», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 276; altre cop, p. 277); també en aragonès «*falçada*: ma-